

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 17.01.18

Adam Bodnar

XI.518.91.2017.AS

Pan
Paweł Blachowski
Prokurator Okręgowy
w Warszawie
ul. Chocimska 28
00 – 791 Warszawa

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek dotyczący artykułu zamieszczonego na stronie Mazowieckiej Brygady Obozu Narodowo-Radykalnego, opatrzonego tytułem „Adam Busse: Separatyzm rasowy – odpowiedź na multikulti w XXI wieku”. Wskazany powyżej tekst był dostępny na stronie www.onrbrygadamazowiecka.pl od 17 sierpnia do 12 listopada 2017 r. Obecnie z publikacją można zapoznać się korzystając z pamięci podręcznej Google, przedstawiającej stan strony z dnia 12 listopada 2017 roku: <http://www.onrbrygadamazowiecka.pl/news/adam-busse-separatyzm-rasowy-odpowiedz-na-multikulti-w-xxi-wieku/>¹. Wydruk tego artykułu pozwałam sobie dołączyć do niniejszego pisma.

Po zapoznaniu się z wnioskiem Rzecznik powziął wątpliwość, czy tezy przedstawione w ww. publikacji nie wykraczają poza zamiar przedstawienia krytyki polityki wielokulturowości. Wydaje się, że zawarte w artykule treści wymagają uważnej analizy pod kątem wypełnienia znamion czynu zabronionego, określonego w art. 256 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r., poz. 2204, zwany dalej także Kodeksem), w zakresie nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych i rasowych oraz propagowania idei charakterystycznych dla faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa.

---

¹ Materiał dostępny pod adresem:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gO0ih1drpbwJ:www.onrbrygadamazowiecka.pl/news/adam-busse-separatyzm-rasowy-odpowiedz-na-multikulti-w-xxi-wieku/+&cd=1&hl=pl&ct=clnk&gl=pl> (dostęp: 22 listopada 2017 r.).

Należy zauważyć, że penalizacji, na podstawie art. 256 § 1 Kodeksu, podlegają dwie kategorie zachowań. Pierwsza z nich obejmuje czynności sprawcze polegające na propagowaniu faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwowego, druga z kolei dotyczy nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych lub wyznaniowych². W doktrynie podkreśla się, że „nawoływanie na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość” jest działaniem przestępnym, którego celem jest „**sianie nienawiści**”, tj. **namawianie, zachęcanie, skłanianie, podburzanie, podżeganie do wrogości wobec innej osoby czy osób**³. W orzeczeniu z 5 lutego 2007 roku Sąd Najwyższy zaakcentował, że znamiona czynu określone w art. 256 § 1 kodeksu karnego wypełnić mogą wypowiedzi słowne lub pisemne, które nie tylko „**wzbudzają uczucia silnej niechęci, złości, braku akceptacji, wręcz wrogości do poszczególnych osób lub całych grup społecznych czy wyznaniowych**”, ale także te, które „**z uwagi na formę wypowiedzi podtrzymują i nasilają takie negatywne nastawienia i podkreślają tym samym uprzywilejowanie, wyższość określonego narodu, grupy etnicznej, rasy lub wyznania**”⁴. W konsekwencji za przykład tego typu zachowań uznać należy m.in. popularyzowanie przekonań o wyższości danej grupy etnicznej, narodowej, wyznaniowej, wzbudzanie poczucia zagrożenia ze strony osób należących do innej grupy bądź społeczności, wzywianie do ustanowienia ograniczeń w korzystaniu przez przedstawicieli grup wartościowanych negatywnie z określonych praw i wolności⁵. Pogląd Sądu Najwyższego wyrażony powyżej wydaje się być tu zbieżny z definicją „mowy nienawiści”, zaproponowaną przez Komitet Ministrów Rady Europy w rekomendacji nr RE R(97)20 z dnia 30 października 1997 r.⁶. Zgodnie z tą rekomendacją, mową nienawiści, która powinna spotkać się z reakcją ze strony państwa, są wszelkie formy wypowiedzi, które szerzą, propagują czy usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nietolerancji, w tym również agresywny nacjonalizm, czy etnocentryzm oraz wrogość wobec migrantów.

W odniesieniu do drugiej kategorii czynów uwagi wymaga, że „propagowanie” to każde zachowanie polegające na publicznym prezentowaniu z zamiarem przekonania do faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa (w tym nazistowskiego, komunistycznego). Na gruncie tego przepisu zakazane jest propagowanie każdego

---

² Marek Andrzej, Komentarz do art. 256 Kodeksu karnego [w:] Marek Andrzej, Kodeks karny. Komentarz, LEX nr 59949.

³ Mozgawa Marek, Komentarz do art. 256 Kodeksu karnego [w:] Mozgawa Marek (red.), Budyn-Kulik Magdalena, Kozłowska-Kalisz Patrycja, Kulik Marek, Kodeks karny. Komentarz. WK, 2015, Lex nr 486981.

⁴ Postanowienie SN z dnia 5 lutego 2007 r., IV KK 406/06, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 367.

⁵ Gruszecka Dagmara, Komentarz do art. 256 Kodeksu karnego [w:] Giezek Jacek (red.), Gruszecka Dagmara, Kłaczyńska Natalia, Łabuda Grzegorz, Muszyńska Anna, Razowski Tomasz, Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, LEX nr 168417, 2014.

⁶ Zob. [https://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/mars/source/resources/references/04%20-%2020CM%20Rec\(97\)20%20Hate%20Speech.pdf](https://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/mars/source/resources/references/04%20-%2020CM%20Rec(97)20%20Hate%20Speech.pdf).

totalitarnego ustroju państwa we wszystkich jego odmianach, a więc nie tylko takiego, którego ideologia już istnieje, ale też takiego, którego ideologia dopiero jest tworzona⁷.

Wskazać również należy, że brzmienie art. 256 Kodeksu jest także wyrazem zobowiązań międzynarodowych Polski w zakresie przeciwdziałania i zwalczania nienawiści narodowej lub rasowej, wynikających z szeregu aktów prawa międzynarodowego, wśród których naczelnym miejscem zajmują Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz.U. z 1977 r. nr 38, poz. 167; dalej: MPPOiP), Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej (Dz.U. z 1969 r. nr 25, poz. 187; dalej: MKLDR)⁸ oraz Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 1993 r. nr 61, poz. 284; dalej: EKPCz). Podkreślenia wymaga, że na podstawie art. 20 ust. 2 MPPOiP, Polska jako sygnatariusz Paktu, przyjęła na siebie obowiązek kryminalizacji zachowań polegających na „**popieraniu w jakikolwiek sposób nienawiści narodowej, rasowej lub religijnej, stanowiące podżeganie do dyskryminacji, wrogości lub gwałtu**”. Na mocy art. 4 MKLDR Polska wraz z innymi państwami-stronami Konwencji zobowiązała się z kolei do „**potępienia wszelkiej propagandy i wszelkich organizacji opartych na ideach lub teoriach o wyższości jednej rasy lub grupy osób określonego koloru skóry lub pochodzenia etnicznego, bądź usiłujących usprawiedliwić czy popierać nienawiść i dyskryminację rasową w jakiegokolwiek postaci**” jak również do uznania za przestępstwo podlegające karze zgodnie z prawem „**wszelkiego rozpowszechniania idei opartych na wyższości lub nienawiści rasowej, wszelkiego podżegania do dyskryminacji rasowej, jak również wszelkich aktów przemocy lub podżegania do tego rodzaju aktów wobec jakiegokolwiek rasy bądź grupy osób o innym kolorze skóry lub innego pochodzenia etnicznego**” (art. 4 lit. a MKLDR). Powyższe obowiązki państwa-strony Konwencji potwierdza nie tylko treść Komentarza ogólnego nr 35 Komitetu ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej⁹, ale także decyzje Komitetu stwierdzające naruszenia powyższych postanowień MKLDR w sprawach dotyczących kwestii publicznego pochwalania nazizmu¹⁰ oraz formułowania wypowiedzi znieważających całe wspólnoty rasowe, etniczne i narodowe¹¹.

---

⁷ Cwiakalski Zbigniew, Komentarz do art. 256 Kodeksu karnego [w:] Zoll Andrzej (red.), Barczak-Oplustil Agnieszka, Bielski Marek, Bogdan Grzegorz, Cwiakalski Zbigniew, Dąbrowska-Kardas Małgorzata, Kardas Piotr, Majewski Jarosław, Raglewski Janusz, Szewczyk Maria, Wróbel Włodzimierz Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 117-277 k.k. LEX nr 172400.

⁸ Gruszecka Dagmara, Komentarz do art. 256 Kodeksu karnego [w:] Giezek Jacek (red.), Gruszecka Dagmara, Kłaczyńska Natalia, Łabuda Grzegorz, Muszyńska Anna, Razowski Tomasz, Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, LEX nr 168417, 2014.

⁹ Komentarz ogólny nr 35 Komitetu ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej ws. zwalczania rasistowskiej mowy nienawiści, dostępny:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=11 (dostęp: 13 grudnia 2017r.)

¹⁰ Skarga nr 30/2003 przeciwko Norwegii, str. 97-108, dostępna:

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/CERDSelectedDecisionsVolume1.pdf> (dostęp: 13 grudnia 2017r.)

¹¹ Skarga nr 34/2006 przeciwko Danii, str. 146-152, dostępna:

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/CERDSelectedDecisionsVolume1.pdf> (dostęp: 13 grudnia 2017r.)

Międzynarodowe zobowiązania Polski w zakresie przeciwdziałania tego typu zachowaniom wynikają także z konwencyjnego zakazu dyskryminacji wyrażonego w art. 14 EKPCz, jak również z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz). Dokonując interpretacji postanowień Konwencji w tym zakresie ETPCz podkreśla, że przeciwdziałanie dyskryminacji wymaga **specjalnej czujności i stanowczej reakcji ze strony władz państwa**, a organy ścigania powinny użyć wszystkich dostępnych środków do zwalczania rasizmu i przemocy na tle rasistowskim, aby wzmocnić w ten sposób demokratyczną wizję społeczeństwa, w którym **rozmaitość nie jest odbierana jako zagrożenie, ale źródło jego bogactwa**¹². Jednocześnie Trybunał konsekwentnie odmawia przyznania ochrony prawnej wynikającej z art. 10 Konwencji w sprawach dotyczących rozpowszechniania przez skarżących ksenofobicznych i obraźliwych wypowiedzi czy idei wyższości narodowej wobec innych mniejszości, uznając taką ingerencję w wolność słowa za uzasadnioną w demokratycznym społeczeństwie¹³.

W przywołanej na wstępie publikacji uwagę zwracają w szczególności wezwania do „przywrócenia prymatu białej rasy”, jak również liczne sugestie autora, że grupy przez niego nieakceptowane, tj. w szczególności osoby o innym niż biały kolor skóry, imigranci spoza Europy i uchodźcy, mają destrukcyjny wpływ na europejskie społeczeństwo i stanowią poważne zagrożenie dla innych. Tekst zawiera niepopartą faktami argumentację, że osoby o innym pochodzeniu są już teraz odpowiedzialne za „wzrastające statystyki przestępczości (napadów, rabunków, gwałtów i mordów)” oraz „nieustające konflikty etniczne między rdzenną ludnością a kolorowymi imigrantami”, a w przyszłości doprowadzą do „kulturowego i cywilizacyjnego ludobójstwa na rdzennej ludności o białej skórze”. Rzecznik zauważa również, że autor przypisuje osobom niebiałym „osłabienie Europy”, czy „zachwianie stanu równowagi społecznej, religijnej i demograficznej między rdzenną, europejską, białą ludnością a obcymi kulturowo, napływowymi imigrantami”, używając przy tym silnie nacechowanego emocjonalnie słownictwa i insynuując, że za wszelkie napięcia, konflikty i zabójstwa białych odpowiadają „kryminogeni imigranci”. Artykuł zawiera również sformułowanie, że przez obecność imigrantów w Polsce obywatele nie mogą korzystać z przysługujących im konstytucyjnych praw i wolności, a wkrótce – z winy cudzoziemców – głos Polek i Polaków będzie tłumiony m.in. „za pomocą pałek policyjnych i więziennych cel”. Powyższe stwierdzenia kończy konkluzja, że jedyną alternatywą dla zarysowanej przez autora wizji Polski i jedynym skutecznym sposobem

---

¹² Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Nachova i inni przeciwko Bułgarii z 6 lipca 2005 r., skarga nr 43577/98 i 43579/98, § 145, dostępny: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69630> (dostęp 13 grudnia 2017 r.). Tłumaczenie własne.

¹³ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Balsytė-Lideikienė przeciwko Litwie z 4 listopada 2008 r., skarga nr 72596/01, § 71, dostępny: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89307> (dostęp 13 grudnia 2017 r.). Tłumaczenie własne.

Decyzja o niedopuszczalności skargi w sprawie Pavel Ivanov przeciwko Rosji skarga nr [35222/04](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79619), §1, dostępna: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79619>; (dostęp 13 grudnia 2017 r.). Tłumaczenie własne.

uchronienia Europy przed rozpadem jest konieczność stworzenia społeczeństwa opartego na „zasadzie wyższości białej rasy”, które zakładałoby wprowadzenie zakazu „mieszania się ras” oraz wysiedlenie osób o określonej przynależności etnicznej do kraju ich pochodzenia w imię przywrócenia „równowagi światowego porządku”.

W kontekście powyższych rozważań zasadne zatem wydaje się zbadanie, czy upowszechnianie powyższych stwierdzeń nie ma na celu wzbudzenia wśród odbiorców silnych negatywnych emocji wobec osób pochodzących z grup nieakceptowanych przez autora tekstu, a także propagowania teorii o „wyższości rasowej” białych nad innymi członkami społeczeństwa, co mogłoby wypełniać znamiona czynu zabronionego. W związku z powyższym, mając również na uwadze powierzenie Rzecznikowi Praw Obywatelskich na mocy art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2010 r. Nr 254, poz. 1700, ze zm.) zadań dotyczących realizacji zasady równego traktowania, do których Rzecznik zalicza podejmowanie interwencji w sprawach przestępstw motywowanych uprzedzeniami, na podstawie art. 14 pkt 5 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 958), zwracam się do Pana Prokuratora z prośbą o wszczęcie postępowania z urzędu w opisanej wyżej sprawie.

Załącznik: skan artykułu – 3 strony